

Список використаних джерел

1. Біленчук П., Малій М. Кіберсвіт у новому тисячолітті. Хто вони: кіберзлочинці, кібершахраї, кібертерористи?//Юридичний Вісник України, 2019.-№39.-с.14-15.
2. Біленчук П., Малій М. Космічна й електронна кіберзлочинність: загрози і виклики нового тисячоліття//Юридичний Вісник України, 2019.-№41.-с.14.
3. Біленчук П.Д. Е-суспільство: цифрове майбутнє України. Монографія. / П.Д. Біленчук, О.Л. Кобилянський, М.І. Малій, та ін.; за заг ред. П.Д. Біленчука.-2-ге вид. переробл. -Київ: УкрДГРІ, 2019. -292 с.
4. Біленчук П.Д. Електронна цивілізація: інноваційне майбутнє України: монографія. / П.Д. Біленчук, М.М. Близнюк, О.Л. Кобилянський, М.І. Малій, Ю.О. Пілюков, О.В. Соколов, за заг. Ред. П.Д. Біленчука -К.: УкрДГРІ, 2018. -284 с.
5. Біленчук П.Д. Конвергенція сонячного суспільства знань: креативна освіта і цивілізаційний розвиток. Монографія/П.Д. Біленчук, Я.О. Береський, О.Л. Кобилянський, М.І. Малій, Р.В. Перелигіна; за заг.ред. П.Д. Біленчука.- К.:УкрДГРІ, 2019.- 416с.
6. Біленчук П.Д., Гуцалюк М.В., Романюк Б.В. та ін. Комп'ютерна злочинність. Навч. посіб. Київ: Атіка, 2002.-240с.
7. Біленчук П.Д., Гуцалюк М.В., Кравчук О.В., Козир М.В. Комп'ютерний тероризм: суперхакери, кібертерористи, кіберкриміналісти: Монографія. Київ: Наука і життя, 2008.-292с.
8. Біленчук П., Малій М. Космічне партнерство України і США: Міжнародна правнича дипломатія в дії//Юридичний Вісник України, 2019.-№45.-с.12-13.

Білозьоров Євген Вікторович,

заступник директора навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ В КРИМІНАЛІСТИЦІ

На сьогодні розвиток юридичної науки обумовлений інтеграційними та глобалізаційними процесами, що відбуваються в Європі та світі, її переходом від методологічного монізму до світоглядно-методологічного плюралізму. Це, у свою чергу, викликає необхідність концептуального перегляду традиційних уявлень про державно-правові закономірності та поглибленого

осмислення ролі правознавства у сучасному суспільстві. Глибокий аналіз усіх явищ, визначення принципів орієнтирів подальшого розвитку юридичної науки є найважливішим напрямом наукових досліджень, основою ефективності яких має бути методологія правознавства. Тому, формування дієвого методологічного інструментарію є першочерговим завданням для сучасної юриспруденції.

Для юридичної науки звернення до методологічних підходів, пов'язаних із тими або іншими науковими сферами, це питання залучення до пізнавального арсеналу юриспруденції тих або інших систем і схем наукового мислення, що забезпечують поглиблене, всебічне пізнання державно-правової дійсності [1, с. 234]. Юридична наука на теперішньому етапі свого розвитку постійно залучає нові для себе методологічні підходи, які удосконалюють якість наукових досліджень.

Необхідно зазначити, що методологічні підходи займають окреме місце за своїм евристичним потенціалом у системі сучасного правознавства. Крім того, методологічний підхід є одним із основних складових елементів парадигми та розглядається як сукупність взаємозалежних наукових методів. Він об'єднує різноманітні методи, певним чином пов'язаних між собою, серед яких один або кілька є основними, а всі інші підпорядковуються їм та мають допоміжний характер.

Слід відмітити, що велике значення у процесі підготовки майбутніх правоохоронців займають прикладні юридичні науки, а саме криміналістика. Криміналістика як складова юридичної науки традиційно знаходиться на передових позиціях протидії злочинності. Криміналістична підготовка майбутніх правоохоронців – це формування особистості професіонала, яка направлена на засвоєння базових теоретичних положень криміналістики, оволодіння практичними навичками, що необхідні для виявлення, розкриття та розслідування злочинів, отримання доказової інформації під час розслідування злочинів та провадження окремих слідчих дій.

Зміст криміналістичної підготовки майбутніх правоохоронців у найбільш стислому вигляді може бути розглянуто через призму об'єкта та предмета криміналістики. Криміналістика, як і будь-яка інша наука, перебуває у всезагальній системі наук, має методологічні, родові та органічні зв'язки із суспільними, природничими і технічними науками, але найбільшою мірою – з науками юридичними. Криміналістика належить до числа тих юридичних наук, від яких залежить рівень і зміст професійної підготовки майбутніх правоохоронців [2, с. 438].

У цій науці акумулюються нові продукти світової наукової думки, які потрібно використовувати при розслідуванні та розкритті злочинів. Через наукові доробки криміналістики удосконалюються прийоми та засоби роботи з доказовою інформацією, саме вона надає поштовх для переосмислення новітніх ідей та досягнень наукового уявлення з метою їх використання у правоохоронній діяльності. Криміналістика сьогодні повинна швидко

реагувати на всі виклики практики розкриття і розслідування злочинів із урахуванням сучасних реалій українського соціуму.

У такому аспекті стратегічним вектором розвитку криміналістичної науки є, з одного боку, встановлення чітких меж дослідження об'єкта та предмета криміналістики у системі сучасної юриспруденції, а з іншого – визначення методологічних зв'язків із іншими галузями знань. Концентрація зусиль учених-криміналістів на цій проблематиці позитивно вплине на правильне осмислення завдань сьогодення, що висуває сучасне суспільство перед криміналістикою, та й майбутньому виступає запорукою розробки новітніх концепцій, які стануть теоретичним фундаментом діяльності правоохоронних органів у протидії злочинності.

На сьогодні спостерігається тенденція щодо розширення сфери застосування криміналістики і, відповідно, предмета її досліджень. Окрема увага також приділяється аспектам співвідношення предмета криміналістики із предметами інших юридичних наук. Так, у сучасній гносеології прийнято розрізняти об'єкт і предмет пізнання. Об'єкт дослідження в теорії пізнання – це те, що протистоїть суб'єкту в його пізнавальній діяльності. Тобто це оточуюча дійсність (якась її частина), з якою дослідник має справу. Предмет дослідження – це та сторона, той аспект за яким дослідник пізнає цілісний об'єкт, виділяючи при цьому головні, найбільш суттєві ознаки об'єкта. Таким чином, один і той же об'єкт може бути предметом різних наук. Це обумовлюється єдністю та диференціацією таких наук, які мають спільний об'єкт дослідження. Необхідно зазначити, що предметом тієї чи іншої науки є не окреме матеріальне утворення чи форма руху, а його абстрактно виділена сторона, яка ніколи не існує в самотійному вигляді відокремлено від інших його сторін. Тобто кожна наука абстрагує свій предмет, вириваючи його із взаємозв'язку з предметами інших наук. Цілісна ж уява про певний об'єкт може бути сформована тільки при поєднанні знань, накопичених у різних науках [3, с. 100-101].

Таким чином, на основі аналізу історичної трансформації уявлень про предмет і завдання криміналістики, можна зробити певний висновок, про те, що її об'єктом дослідження є певні види людської діяльності як частини оточуючої дійсності. До таких видів людської діяльності, перш за все, потрібно віднести діяльність, спрямовану на виявлення, розслідування і попередження злочинів (діяльність слідчого). Маючи своїм завданням озброєння слідчого науковими знаннями про засоби, прийоми і методи роботи зі слідами злочину (майбутніми доказами), криміналістика повинна досліджувати саме цю діяльність слідчого.

Необхідно зазначити, що маючи своїм об'єктом діяльність слідчого, криміналістика не могла уникнути дослідження й іншого виду людської діяльності, а саме діяльність злочинців (злочинна діяльність). Ще Г. Гросс у своїх працях проводив ідею необхідності одержання слідчим саме криміналістичних знань про злочинну діяльність різних видів. На думку вченого, слідчий для успішного виконання своєї роботи повинен володіти

особливими знаннями щодо методів вчинення злочинів (типологічні риси злочинів, особливості злочинних прийомів тощо). Зокрема, дослідником досить детально описувався механізм заподіяння тілесних ушкоджень, вчинення крадіжок різних видів, шахрайств тощо [4, с. 757-1026]. Тим самим стверджувалося правило, що не можна пізнати діяльність із розслідування злочинів, не вивчивши той об'єкт, на який вона спрямована.

Отже, злочинна діяльність як специфічний (негативний різновид) людської діяльності в криміналістиці знайшла відображення у вигляді вчення про механізм вчинення злочину [5, с. 162], а також у вигляді окремої криміналістичної методики розслідування злочинів [6, с. 344]. Існує точка зору, відповідно до якої криміналістика повинна вивчати злочинну діяльність значно ширше розуміння механізму вчинення злочину. Так, Н.С. Карпов виділяє напрями криміналістичного вивчення злочинної діяльності, які стосуються організації злочинних співтовариств, організації розподілу функціональних обов'язків їх членів, «навчання кадрів», їх контррозвідувальної діяльності з метою протидії правоохоронним органам та ін. [7, с. 173]. Виходячи із зазначеного, можна стверджувати, що об'єкт криміналістики складають два взаємопов'язані види людської діяльності (негативної та позитивної): «злочинна діяльність – діяльність із виявлення, розслідування і попередження злочинів».

Таким чином, є всі підстави для використання діяльнісного підходу в процесі криміналістичної підготовки майбутніх правоохоронців. Поняття «діяльнісний підхід» у широкому розумінні означає, що в основу методології досліджень покладено категорію «діяльність» як специфічну форму суспільного буття людей, що полягає у цілеспрямованому перетворенні природної та соціальної дійсності. Використання діяльнісного підходу сприятиме розумінню питань не тільки про принципи, типологію, ефективність діяльності, а й про структурну схему діяльності. Побудова діяльності висвітлюється у наукових концепціях по-різному, але поряд із тим можна виокремити такі структурні елементи: засіб, мета, мотив, об'єкт, результат, спосіб, суб'єкт, форма, ціль тощо. Самі ці складові можна використовувати як критерії при виокремленні соціально-правових явищ, що обумовлюються фактором людської діяльності. Кожний складовий елемент структури діяльності може виконувати роль методологічного аспекту, зрізу або площини у яких відбувається пізнання державно-правової дійсності.

Список використаних джерел

1. Тарасов Н. Н. Методологические проблемы юридической науки : монография. Екатеринбург : Изд-во Гуманитар. ун-та, 2001. 265 с.
2. Белкин Р. С. Курс криминалистики : Криминалистические средства, приемы и рекомендации. В 3-х томах. Т. 3. М. : Юристъ, 1997. 480 с.
3. Даньшин М. В. Про об'єкт і предмет криміналістики та її зв'язки з іншими юридичними науками. *Збірник наукових праць Харківського*

національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Сер. «Право». 2013. Вип. 20. С. 98-107.

4. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики : научное пособие. Новое изд., перепеч. с изд. 1908 г. М. : ЛексЭст, 2002. 1088 с.

5. Сьоміна Н. А. Механізм вчинення злочину : поняття та елементи. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ.* № 3. 2009. С. 160-165.

6. Криміналістика : підручник / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.

7. Карпов Н. С. Злочинна діяльність : монографія. К. : Вид-во Семенко С., 2004. 310 с.

Білоус Ірина Володимирівна,
завідувач відділу почеркознавчих
досліджень лабораторії
криміналістичних видів досліджень
Київського науково-дослідного
інституту судових експертиз
Міністерства юстиції України

**ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА
ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ В НАУКОВО-
ДОСЛІДНИХ УСТАНОВАХ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ МІНІСТЕРСТВА
ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ЗА ЕКСПЕРТНОЮ СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
«ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЧЕРКУ ТА ПІДПИСУ»**

Одним із важливих напрямків удосконалення судово-експертної діяльності в Україні є перебудова системи підготовки експертних кадрів.

Нині на підставі положення про експертно-кваліфікаційні комісії та атестацію судових експертів, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5 підготовка (стажування) працівників науково-дослідних установ судових експертиз, які мають намір отримати та/або підтвердити кваліфікацію судового експерта, здійснюється за програмами підготовки з відповідних експертних спеціальностей, які затверджуються головою ЦЕКК і передбачають проведення лекційних та практичних занять, підготовку проектів висновків та проведення їх рецензування [1].

Мінімальний обсяг програм підготовки (стажування) становить: у разі присвоєння кваліфікації судового експерта – 40 академічних годин, у разі першого підтвердження кваліфікації судового експерта – 32 академічні